

Satelitska naselja v deželi lipicancev

Vesna Teržan

Zasebni vlagatelji nameravajo ob pomoči občinskih mož Kras pozidati z novimi satelitskimi naselji, pripetimi na že obstoječe zgodovinske vasi in njihovo infrastrukturo. Država ne zna ali noče ustaviti novodobnih kraljev na Betajnovi? Srečko Kosovel je nekoč zapisal: "Kraj, popolnoma drugačen, kakor so kraji okrog Ljubljane, tihoten v presojni svetlobi sončnega novembra. Naša hiša je stala na griču, od koder se je videlo ves ta kraj, povsod okrog polja, vinogradi, pašniki z rjavo travo, brinje, tu pa tam borov gozd in povsod, povsod skale in kamenje."

Dr. Ana Kučan: Razvoj kraške krajine bi bilo treba skrbno načrtovati ne samo na lokalni, temveč tudi na nacionalni ravni. Njene značilnosti so ena od komponent nacionalne identitete. (Foto: Dnevnik)

Impresija pesnika Kosovela opisuje njegov Tomaj. Danes je v hiši na griču njemu posvečen muzej. Slovenski Kras je več kot le Kosovelova inspiracija. Vsem podobnim naravnim pojavom po svetu je dal ime. Prav zato je kraška naravna in kulturna dediščina pomembna za ves planet, ne le za Slovenijo. Bolj kot kjerkoli prav na Krasu velja posebna skrb kraškemu podzemnemu svetu jam ter vodnim potem ponikalnic, flori in favni, kot tudi naravni in kulturni krajini. Že od daleč so vidna stara, avtohtona strnjena kraška naselja na slemenih in mehko valovitem hribovju. Kamen je osnovni element kraške gradnje, kulturno krajino so oblikovali prebivalci s skrbno obdelanimi vrtovi in vinogradi.

Strokovnjaki ugotavljajo, da se podoba kraških naselij in kulturne krajine spreminja, in to na slabše; predvsem zaradi nestrokovnih posegov v stara poselitvena jedra z okolico, pa tudi zaradi "bahaško" zasnovanih objektov, ki rastejo na obrobju starih naselbin. S tovrstnimi posegi izginjajo kulturna identiteta in avtohtone gradbene tehnike, prihaja do kulturne degradacije, stopnjuje se obremenitev okolja in še bolj se izraža pomanjkanje vode in nerazumno trošenje naravnih virov.

Dr. Ana Kučan, krajinska arhitektka, je v preteklosti ob nekaterih nestrokovnih posegih v kraški prostor že opominjala javnost, da je Kras zaradi svojih naravnih značilnosti in zgodovinskega kulturnega razvoja ena od posebnih kulturnih krajin Slovenije. "Razvoj kraške krajine bi bilo treba skrbno načrtovati ne samo na lokalni, temveč tudi na nacionalni ravni. Njene značilnosti so ena od komponent nacionalne identitete. Čeprav je nacionalna identiteta svojevrsten konstrukt, pa temelji na izbranih stvarnih značilnostih oziroma določilnicah. Na primer na dejstvu, da kulturna krajina na Slovenskem odraža skladnost med rabo in naravnimi značilnostmi. Pomen kulturne krajine za nacionalno identiteto ne izključuje njenega razvoja. Utvara pa je pričakovati, da se bo nadgrajevala sama od sebe, ne glede na to, kako z njo ravnamo."

Veliki načrti za novogradnje na Krasu

Zasebni vlagatelji so se namenili, da z novo linijo zaselkov zarežejo v "srčni prekat" kraške kulturne krajine. Začne se na Planini pri Ajdovščini, kjer načrtujejo italijanski vlagatelji 109 stanovanj in vkopano garažo za 90 vozil (Planina Progress). V bližini Kobjeglave in Tulpeč v občini Komen naj bi zraslo varovano naselje za starostnike, ki predvideva 250 hiš. V Vogljah načrtujejo naselje s 25 hišami. Na Grahovem Brdu, kjer domačini s kmetijstvom vzdržujejo kulturno krajino, naj bi zgradili večje turistično apartmajsko naselje. Podobno turistično naselje načrtujejo v vasi Škibini, sto metrov od tako imenovanega vplivnega območja Kobilarne Lipica, za katero državni odlok iz leta 2005 določa varstveni režim, ki temelji na navodilih Unesca za izvajanje Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine. V Tomaju, sredi vinogradov, pa naj bi podjetje Adriaplan zgradilo strnjen "podolgovat blok" 80 stanovanjskih hiš za okoli 300 stanovalcev. Kupci naj bi bili Italijani, ki se selijo proč od slabega in nezdravega tržaškega zraka.

Kraševci se s tem ne strinjajo in so ogorčeni, da se tako obsežni posegi v njihov prostor načrtujejo brez njihovega mnenja. Vendar so občinski možje vlagateljem povsem mimo javnosti in javnega interesa že izdali ustrezne dokumente. Kraševcem tako ni preostalo drugega, kot da se zberejo in pokažejo svoje nestrinjanje s stihijskim naseljevanjem Krasa. Tridesetega novembra lani je zbor Civilne iniciative Kras pozval župane občin, naj vendar uskladijo regionalno prostorsko politiko z državnimi dokumenti in začno sodelovati s kraškim prebivalstvom. Večina kraških občin ima neustrezne planske dokumente, saj so za pretežni del Krasa predvidene preobsežne površine za dodatno poselitev in gradnjo. Tik pred silvestrovim je Civilna iniciativa Kras pri ministrstvu za okolje in prostor vložila pobudo za nadzor nad zakonitostjo in izvajanjem občinskih planskih in izvedbenih prostorskih dokumentov Občine Sežana, skupina Tomajcev, združena v civilno iniciativo Macela, pa je v zvezi z načrtovanim naseljem med njihovimi vinogradi pri ustavnem sodišču vložila pobudo za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti sklepa Občine Sežana, ki omogoča izvedbo načrtovanega novega naselja.

Župan in občina Sežana na njihove zahteve za vpogled v občinske prostorske akte nista odgovorila. Po mnenju prebivalcev omenjeni občinski sklep že na deklarativni ravni krši sedem temeljnih načel zakona o prostorskem načrtovanju: načelo trajnostnega prostorskega razvoja, načelo javnosti, načelo usmerjenja prostorskega razvoja naselij, načelo prevlade javnega interesa, načelo ohranjanja prepoznavnih značilnosti prostora, načelo vključevanja varstva kulturne dediščine ter načelo strokovnosti.

Prav zato so se morali prebivalci samoorganizirati, ker so presodili, da so kot posamezniki nemočni proti občinskim veljakom.

Iskanje odgovorov pri državi

Kako se je ob tem odzvala država? Ministrstvo za okolje in prostor (MOP) ima med svojimi osnovnimi nalogami zapisano, da zagotavlja zdravo življenjsko okolje vsem prebivalcem Slovenije ter vzpodbuja in usklajuje prizadevanja v smeri trajnostnega razvoja, ki temelji na smotri in varčni rabi naravnih virov ter skrbi za blaginjo. Zdi se torej, da je MOP pravi naslov tudi za kraški primer. Ko nas je zanimalo, kako ministrstvo razume kraški problem, so nam odgovorili, da je primer omenjenih kraških vasi v pristojnosti lokalne skupnosti in da je država pristojna za to, da vzpostavi sistem, pripravi zakone, tem pa morajo slediti tudi občinski akti. Pa vendar, če lokalne oblasti ne sledijo tem načelom, kdo jih nadzoruje? In če zavračajo dialog, na koga naj se obrnejo občani?

Tako smo na sežanskega župana Davorina Terčona, ki vodi največjo kraško občino, pristojno tudi za prostorske načrte v krajevni skupnosti Tomaj, naslovili pet vprašanj. V dveh tednih nismo dobili odgovorov. Seveda znata biti vzrok predpraznični čas, poln obveznosti, in prezaposlenost s proslavljanjem padca schengenske meje.

Pa smo pozvonili še pri vladni Službi za lokalno samoupravo in regionalni razvoj, ki ima v opisu svojih nalog med drugim tudi usklajevanje aktivnosti za izvajanje zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in politike regionalnega razvoja, sprejemanje regionalnih spodbud, usmerjanje politike ter izvajanje programa Javnega sklada RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja. Skratka, na papirju ima ta služba pomembne naloge, ki zadevajo življenje v lokalnih skupnostih. A kako je, če jih soočiš s konkretnim problemom? Njihov odgovor se glasi: "Naša služba v zvezi z navedeno problematiko nima pristojnosti. Naša pristojnost se namreč nanaša na sistem, organizacijo in delovanje občine, njenih organov in uprave."

Toda saj prav za to v primeru gradnje v Tomaju gre! Namreč, občina Sežana naj bi šele v prihodnjih osmih mesecih spremenila prostorski plan v skladu z zakonom o prostorskem načrtovanju - za njegovo izvajanje naj bi bil zadolžen MOP. Vse pa kaže, da bodo v sežanski občini še pred uskladitvijo z zakonom uredili pogoje za gradnjo spornih naselij. Civilna iniciativa občino opozarja prav na to - da še ni pripravila strokovnih podlag za pripravo prostorskih aktov, niti analize stanja. Vprašanje je torej, kdo nadzoruje lokalne oblasti, če ne sledijo tem načelom? Občani? Kako? Da pišejo pritožbe na ustavno sodišče? Medtem pa čas dela za občinarje.

V pismu vladne Službe za lokalno samoupravo in regionalni razvoj - kako ironično - dopuščajo tudi možnost, "da ob tako občutljivem vprašanju za življenje občanov (...) lahko (obstajajo) različna mnenja, in prav zato je v sistemski zakonodaji o lokalni samoupravi urejen institut ljudske iniciative, s katerim lahko najmanj 5 odstotkov volilcev v občini zahteva (na pravno urejen način) spremembe občinskih prostorskih aktov". Dr. Ljubo Lah, arhitekt, komentira: "Na lokalni ravni oblasti nemalokrat ravnajo tako, kot da smo mednarodne pogodbe in strateške dokumente sprejeli za nekoga drugega, ne pa zase! Očitno nam je dvolično ravnanje prišlo globoko pod kožo. Kot da imamo predpise in usmeritve zato, da jih kršimo, ne pa zato, da jih spoštujemo in udeležimo v praksi."

Sprenevedanje

"Valiti odgovornost na lokalno skupnost je sprenevedanje. Sedanje ravnanje lokalnih skupnosti je omogočila prav zakonodaja, ki jo je pripravilo MOP. Za vse, kar se dogaja na Krasu in tudi drugod po Sloveniji na področju prostorskega načrtovanja, je odgovorno ministrstvo za okolje in prostor, saj je nova zakonodaja uničila prostorsko načrtovanje. Le postopki optimizacije, to je razreševanje konfliktov in iskanje najbolj sprejemljivih rešitev za vse vpletene, lahko pripeljejo do družbeno sprejemljivih in odgovornih rešitev," je prepričana Ana Kučan, tudi članica Društva krajinskih arhitektov, ki so na problem opozarjali že ob noveli zakona o Kobilarni Lipica. Takrat je država (konkretno ministrstvo za kulturo) izključila iz procesa odločanja tako strokovno javnost kot tudi lokalno prebivalstvo. Država je tako precej slab zgled za občine. "Javnost je v celoti izključena iz odločitev o ravnanju s prostorom. Prav nobena raven oblasti nima posluha za potrebe in želje državljanov. Drug vidik problema pa je, da se pri nas vse bolj nagibamo k normativnemu varstvu prostora in, paradoksalno, k nedvoumno napisanim sklepom v prostorskih aktih. Prav Lipica je dokazala, da je tak način varovanja 'cesarjevo novo oblačilo'. Načrtovanje razvoja je vedno predvidevanje neke možne bodočnosti in je zato vedno nekoliko negotovo. Normativni pristop je pretog za nepredvidene nove potrebe ali spremembe vrednot, morda za nepredvidene spremembe v prostoru - kot je lahko pomanjkanje vode." Ana Kučan poudarja, da so prav zaradi tega metode krajinskega planiranja edine ustrezne, saj imajo v postopek vgrajene presoje vplivov na okolje in so se sposobne prilagajati omenjenim spremembam ter v vsaki prostorski in družbeni situaciji poiskati najustreznejšo rešitev. "Zelo pomembno je, da so v postopek iskanja alternativnih rešitev vgrajeni mnjenja in potrebe vseh, ki jih sprememba v prostoru zadeva, in ne samo pričakovanja trenutnega naročnika, ki ima očitno zmotno predstavo o tem, da lahko na svojem zemljišču dela, kar hoče. Prostor bistveno določa kakovost našega bivanja, zato je javna dobrina, in vsak poseg vanj zadeva vse nas."

Ljubo Lah vidi rešitev v tem, "da se držimo tistega, kar se nam je uspelo dogovoriti. Konkretno na Krasu to pomeni uveljavljanje strateškega dokumenta Skupni razvojni program 2001-2010. Dokument je nastal pred leti v okviru pilotskega projekta Kras in je pri njegovem snovanju poleg strokovnjakov v delovnih skupinah sodelovalo izredno veliko število domačinov. Dokument so sprejeli vsi občinski sveti na Krasu. In če ga preberemo, vidimo, da nismo načrtovali gradnje satelitskih naselij ob vaseh."

Lahov predlog je, da se zgledujemo po Franciji in uporabimo pogodbeni model regionalnih naravnih parkov. Trdi, da je to trenutno v Evropi najboljši model, ki temelji tudi na aktivnem vključevanju lokalnega prebivalstva, saj zavarovanih območij ne moremo določati zgolj na osnovi odločitev poslancev v državnem zboru. Zavarovana območja temeljijo na pogodbi, ki je plod vzajemnega interesa in partnerskega sodelovanja med državo, regionalnimi in lokalnimi oblastmi ter prebivalstvom na podlagi dogovorjene vizije razvoja.

V primeru varovanih območij imamo v Sloveniji še en problem. Leta 1999 so institucijo, ki bi naj skrbela za naravno in kulturno dediščino, enotni republiški zavod, razdelili na dva ločena zavoda, ki očitno nista sposobna usklajenega delovanja. Ne nazadnje gre vedno za sobivanje obeh - naravne in kulturne dediščine. V Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023 sta v poglavju o povezovanju naravnih in kulturnih potencialov Krasa omenjena tudi Evropski park Krasa ter vzpostavitev institucije in infrastrukture kraškega regijskega parka. Čas za razmislek bi lahko na Krasu pridobili tudi z začasno razglasitvijo Krasa za spomenik naravne in kulturne dediščine, seveda v sodelovanju obeh pristojnih ministrstev, okoljskega in kulturnega. Vendar tudi tokrat na ministrstvu za kulturo niti v 15 dneh niso zmogli napisati odgovora.

Mednarodni dokumenti

"Slovenija je podpisnica Evropske krajinske konvencije, ki nam nalaga določene odgovornosti na evropski ravni. V tej luči so spremembe prostorske zakonodaje absurdne. Kot podpisnica Evropske krajinske konvencije, ki se je v zadnjih letih v Evropi uveljavila kot eno temeljnih izhodišč za oblikovanje sistema vrednot na področju urejanja prostora, je Slovenija do nedavna veljala za enega boljših zgledov za vrednotenje krajine in njeno vključevanje v postopke prostorskega načrtovanja. Številne evropske države so naše izkušnje vgrajevale v svojo planersko prakso. Zdaj pa se naša zakonodaja popolnoma neodgovorno postavlja na novo in posledice so v prostoru že vidne. Kot taka žal ni več v skladu z modelom trajnostnega razvoja, ki je zapisan v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije, tem ohlapnem dokumentu, ki sicer nominalno ščiti kulturno krajino. Predvsem je narobe to, da so načrtovalci zakona začeli prostor ločevati na segmente in poskušajo krajino vpeljati kot enega od segmentov. Toda gozdovi, njive in pašniki, vinogradi, vodotoki pa tudi naselja - vse to sestavlja krajino. Krajina je kategorija širšega reda, saj združuje posledice vseh dejavnosti, ki fizično spreminjajo prostor," razlaga Ana Kučan.

Poleg strokovnih vprašanj krajinske arhitekture se postavljajo tudi vprašanja arhitekture in arhitektov, ki bi se morali navezati na dialog z obstoječo arhitekturo. Še posebno na tako občutljivem območju, kot je Kras, bi morali upoštevati

identiteto prostora, dušo in značaj krajev ter hkrati dosegati standarde sodobnega bivanja. Dobre arhitekturne rešitve lahko nastanejo v ustvarjalnem dialogu med arhitektom, ki se zaveda svojega poslanstva in dobro pozna svojo stroko, ter vlagateljem in izvajalci. Upošteva načela trajnostnega razvoja je iz vsake ohranjene domačije mogoče ustvariti bivalno enoto, ki ustreza zahtevam sodobnega časa in hkrati ohranja obstoječo tipologijo gradnje. Dobre rešitve, ki jih lahko vidimo na Krasu, pa so večinoma plod truda posameznikov in ne sistematičnega načrtovanja lokalnih oblasti.

Na že omenjenem zboru Civilne iniciative Kras v Sežani je bila javno izražena skrb zaradi govoric, da bodo vsa nova naselja na Krasu pokupili Italijani. Padla je teza, da gre za nekakšno novo kolonizacijo nekdanje cone B, ki se ji Italijani v kolektivni podzavesti nikoli niso odpovedali. Kako lahko tovrstne skrbi slovenskih državljanov pomiri evropska zakonodaja, smo povprašali na ministrstvu za zunanje zadeve (MZZ). "Zaščitna klavzula je v Pristopni pogodbi določena v 37. členu.

Določa, da lahko, če se v treh letih po pristopu v kateremkoli gospodarskem sektorju pojavijo resne težave, ki bi utegnile trajati dlje časa ali ki bi lahko resno poslabšale gospodarske razmere na določenem območju, nova država članica zaprosi za dovoljenje za sprejetje zaščitnih ukrepov, da bi nastale razmere popravila in sektor prilagodila gospodarstvu skupnega trga. Zaščitne ukrepe, pogoje in način njihovega izvajanja določi Komisija EU po hitrem postopku na prošnjo države. Slovenija lahko glede trga nepremičnin uporabi splošno zaščitno klavzulo iz omenjenega člena v obdobju največ sedem let od dne pristopa, to je do 1. maja 2011." Pravna služba MZZ je na osnovi 37. člena podala razlago, da bi bila v primeru gradnje na Krasu zaščitna klavzula lahko uporabljena zgolj v primeru, če bi prišlo do resnih težav, ki bi utegnile trajati dlje časa ali ki bi resno poslabšale gospodarske razmere. Če bi se to zgodilo, bi morala slovenska stran na Komisijo EU nasloviti prošnjo za določitev zaščitnih ukrepov. Sicer pa je vprašanje trga nepremičnin v Evropski uniji urejeno v poglavju prostega pretoka kapitala v okviru štirih svoboščin notranjega trga; ob tem se še naprej uporablja nepremičninska, prostorska in okoljska zakonodaja RS, ki mora biti spoštovana.

In tako je ministrstvo za zunanje zadeve žogico odbilo nazaj k ministrstvu za okolje in prostor - to pa si v primeru stihijske situacije na Krasu poskuša umiti roke.

Kras kot Toskana

Na Krasu ne bi smeli pozabiti na kakovostni turizem, ki bi ustvarjalno vključil ponudbo naravnih danosti - vse od kraških jam, vedut in kulturne dediščine, terana in pršuta do sončnega zahoda. Direktor za turizem je pripravil Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011, kjer je Kras omenjen kot zavarovano območje in kjer turizem štejejo kot orodje za ohranjanje narave. Seveda - dodajajo poznavalci - bi to veljalo, če bi slovenski politiki in lastniki prepoznali v Krasu podobne kulturne vrednote, kot so jih italijanski in francoski v Toskani in Provansi.

Intervju: dr. Carl Steinitz, krajinski arhitekt

Profesor Steinitz je v Slovenijo zašel pred 35 leti. Od takrat se je redno vračal, in čeprav je v svoji akademski karieri predaval na 83 izobraževalnih ustanovah, je ljubljanska univerza, katere častni doktor je postal decembra 2007, njegov drugi dom. Le še na Harvardu je predaval večkrat kot v Ljubljani.

Dr. Carl Steinitz je profesor krajinske arhitekture in načrtovanja na Podiplomski šoli oblikovanja na Univerzi Harvard, Cambridge, ZDA. Decembra 2007 je ob tednu Univerze v Ljubljani na predlog Biotehniške fakultete prejel častni doktorat. (Foto: Dnevnik)

Podelitev vašega častnega doktorata je skoraj v celoti zasenčila sočasna podelitev naziva Umbertu Ecu. Pravzaprav so samo nekateri od medijev, ki so pisali o podelitvi častnih doktoratov, poročali o obeh nagrajenih.

Povsem razumljivo je, da je Eco v prihod v medijih in tudi sicer prevladal, in s tem nimam nobenih težav. Gre za izjemno osebnost in slavo svetovnih razsežnosti. Vendar pa se je na sami podelitvi zgodilo nekaj zelo zanimivega. Ko je bil Eco imenovan, so ga vprašali, ali želi kaj povedati, in on je to možnost odklonil. Kljub temu smo mu vsi navzoči dolgo in močno ploskali. Jaz pa sem ponudbo za nagovor sprejel in spregovoril o pomenu krajine za nacionalno identiteto. Požal sem močnejši in daljši aplavz. Na sprejemu po podelitvi je kar nekaj ljudi spregovorilo z mano in izrazilo veliko zanimanje za moje razmišljanje. Strinjali so se, da se slovenska krajina zelo hitro spreminja in da to ni morda samo dobro. Spremembe prizadevajo še zlasti podeželje, ki je v zgodovinskem spominu večine zapisano kot pomembna prvina lokalne identitete. Za mnoge Evropejce je evropsko podeželje sploh najbolj pomembna kulturna dediščina, ki so jo stoletja ustvarjale številne generacije. Krajinski arhitekti opažamo, da so gospodarske in družbene spremembe v zadnjih desetletjih vplivale na izgubo številnih značilnih krajin. Značilne krajine pa so tako kot jezik, kultura in zgodovina prvine narodne identitete.

Slovenija se zadnje desetletje precej ukvarja s svojo prepoznavnostjo. Večjih težav s samopodobo nimamo, se pa soočamo s problemom prepoznavnosti v evropski in mednarodni skupnosti. Medtem ko v Bruslju primanjkuje prevajalcev z znanjem slovenščine, se doma ukvarjamo z iskanjem kar najbolj prepoznavnih turističnih sloganov, novih državnih simbolov in podobnimi ukrepi za utrjevanje naše identitete v tujini.

Vse to je dobro in potrebno. Ampak eden od vidikov prepoznavnosti je tudi krajina. Krajina kot harmonični preplet naravnega in kulturnega, ki je v svojem enkratnem izrazu vedno lokalno pogojena, je temelj, na katerem ljudje vedno znova gradimo lastno lokalno pripadnost, s katero se poistovetimo in v njej vedno znova prepoznavamo "duha kraja".

Prostorske značilnosti Slovenije so tiste, po katerih vas obiskovalci med drugim ločimo od drugih držav. Za Slovenijo je brez dvoma značilna izjemna krajinska pestrost. V pičlih dveh dneh lahko obiskovalec doživi ostrost alpskega sveta in dolensko mehko, mediteranski temperament in panonski sentiment, ob tem pa lahko odkriva še resnično bogastvo izjemnih krajin, ki ležijo na prehodu med temi velikimi geografskimi sistemi. Identiteto Slovenije v največji meri zaznamujejo velike razlike na majhnih razdaljah in tradicionalne podeželske krajine.

Osamosvojitve in globalizacija prinašata velike razvojne priložnosti, ki pa jih kot vedno spremljajo tudi velike nevarnosti. Ena od nevarnosti, ki spremljajo globalizacijo, je gotovo izguba prostorske identitete. Na spremembe v krajini, na podeželju in v naravno bolj ohranjenih območjih, je treba gledati kot na svojevrsten izraz svetovnih ekonomskih, kulturnih in duhovnih procesov. Odpiranje svetovnih trgov, velika mobilnost ljudi in idej ter globalno uvajanje inovacij in tehnoloških izboljšav posredno in tudi neposredno vplivajo na spreminjanje fizičnega in duhovnega prostora. Prav v

slednjem se fizični prostor navsezadnje ozavešča v posameznikova in družbena stališča, v doživljajska zadovoljstva ali nezadovoljstva. Ključno vprašanje seveda je, ali lahko izkoristite velike razvojne priložnosti in se izognete nevarnostim.

O prostorskih razsežnostih razvoja v Sloveniji se na splošno bolj malo govori. Med problemi se največkrat omenjata dolgotrajnost postopkov za pridobitev dovoljenj za gradnjo in s tem povezano pretirano omejevanje investitorjev pri načrtovanju novih gradenj. Vi pa opozarjate na to, da razvoj očitno ogroža identiteto naše države.

Leta 1972, ko sem prvič prišel v Slovenijo, so me peljali na Bled in spominjam se dolge vožnje po pretežno podeželski krajini. Danes je pot na Bled zelo kratka in vodi skozi pretežno predmestno krajino. Edinstveno potovanje in zložno percepcijo kulturne krajine je nadomestila zelo hitra pot po predmestni krajini, ki se ne razlikuje dosti od drugih v Sloveniji in Evropi. Ocenjujem, da bi lahko z razmeroma preprosto raziskavo učinkovito dokazali, da se je na tej poti izgubila že vsaj polovica značilnih prizorov. In prav ta doživljajsko bogata prizorišča, pogledi, ki jih ponuja krajina neke dežele, so tisto, kar kraje ločuje med seboj. Če je bila torej v petintridesetih letih izgubljena polovica prizorov, ki so potniku na poti iz Ljubljane do Bleda sporočali, po kateri deželi potuje, se je morda treba vprašati, kdaj bo izgubljeno vse, in seveda, ali je to za Slovenijo sploh kakorkoli pomembno.

Spremembe v percepciji krajine, na katere opozarjate, so povezane predvsem z razvojem. Težko je pričakovati, da bi se ljudje odrekli razvoju zaradi ohranjanja pogledov, ali pač?

Seveda ne, razvoju se nihče ne želi odreči. Lahko pa vplivamo na to, kako se razvoj odrazi v prostoru, in to je tisto, na kar opozarjam, ko govorim o izginjanju prizorov in ogroženosti krajine. Razvojne spremembe so neizbežne in tudi koristi globalizacije so enormne. Cena za razvoj v Evropi kot skupnosti razmeroma številnih majhnih držav pa je lahko, sodeč po spremembah v Sloveniji, tudi izguba nacionalnih prostorskih identitet. Zgodovina priča, da so podobe krajev in krajin za človeka od nekdaj zelo pomembne in zato tudi že od nekdaj predmet načrtnega varovanja pred razvojnimi spremembami. Verjamem, da se v Sloveniji zavedate, kako pomembno vašo identiteto določajo prav prostorske značilnosti. Vašo identiteto daleč najbolj prepoznavno določajo prav geografske značilnosti in njim prilagojeni načini rabe. Enkratna čutna zaznava Slovenije se v največji meri oblikuje prav z gibanjem po prostoru in zato vam predlagam, da se iz Ljubljane odpeljete v vse štiri smeri proti vašim mejam in raziščete spremembe, ki so nastale v zadnjih treh desetletjih. Raziskavo opremite še s projekcijo podob, ki bodo zavladale prostoru čez dvajset let, če se bodo nadaljevali trendi gradnje in posegov. Z rezultati raziskave seznanite tako prebivalce Slovenije kot odgovorne v državi.

Na svojih potovanjih po svetu z domačini vedno razpravljam tudi o tem, kateri prizori so zanje posebno dragoceni, in po štirih desetletjih še vedno ugotavljam isto, kot vam lepo sporoča Ana Kučan v svoji knjigi Krajina kot nacionalni simbol. Identitetno daleč najmočnejši je pogled na kulturno krajino, ki odraža značilno skladnost med rabo in naravnimi značilnostmi. V Sloveniji so to skladne podobe podeželja, ki jih poleg gorskega okvira pomembno določajo griči, cerkvice, vinogradniška pobočja in njivski vzorci. Pogledi, ki so res pomembni, so tisti s cest in poti. Prav neprekinjena obzidava cest in poti je tista, ki najbolj načinja identiteto vašega prostora. Vedeti morate, da na podobo in zaznavo značilnosti prostora pomembno vplivajo tako bližnji kot bolj oddaljeni pogledi in da so prav posegi v bližini gledišča usodni za zaznavo celote.

To najbolje dokazujejo reklamni panoji ob cestah. Ti ljudje res odlično razumejo prostorsko zaznavo in zato postavljajo panoje tako, da zakrijejo kar največji del pogleda na krajino. S komaj kakšnim odstotkom rabe, ki ga dosežejo z razmestitvijo tabel na vsakih 200 do 300 metrov, zakrijejo tudi do 70 odstotkov razgleda. Z nekaj smole lahko pogled na avtentično kulturno krajino sčasoma povsem zakrijejo reklamni panoji in objekti. Če vas ne zanima prizadetost obiskovalcev, pa je vsekakor pomembno, ali so ljudje v Sloveniji s takim razvojem zadovoljni, in če niso, je seveda pomembno vprašanje, ali so sposobni ravnati tudi drugače, če bi s tem lahko preprečili uničevanje krajinskih značilnosti. Zadnje desetletje v Sloveniji poleg varstva okolja posebej poudarjamo pomen varstva narave. Kar 35 odstotkov ozemlja je pod zaščito evropskega programa varovanja izjemnih habitatov in ptic Natura 2000. Pogledi vsaj za zdaj niso splošno znana kategorija varovanja.

Vem, da je v vaši državi veliko površin zavarovanih, in tudi, da je teh zaščit več vrst. Vendar pa imate zavarovanih zelo veliko hribovitih območij, ki so razmeroma slabo dostopna in v resnici razvojno niti niso posebno ogrožena. Manj verjetno je namreč, da bi v gorah prišlo do velikih posegov in posredno do velikih sprememb. Z vidika prostorske identitete Slovenije so mnogo pomembnejše, spremembam bolj podvržene in zato ranljivejše vaše doline. Razvojni posegi v zadnjih desetletjih zelo intenzivno in z globalnim oblikovalskim jezikom zaznamujejo predvsem te, ravninske predele. Sam zaznavam velike spremembe v doživljanju prostora in ocenjujem, da je veliko krajinskih prizorišč že izgubljenih, še več pa jih bo izgubljenih v zelo kratkem času. Vprašanje je, kdaj bo izginilo vse, predvsem pa, ali je to za vas sploh pomembno.

Svet Evrope je zaradi zaskrbljenosti, da bo razvoj povzročil izgubo značilnih evropskih krajin in s tem uničenje vaše skupne dediščine, sprejel Evropsko krajinsko konvencijo. Dokument je enkraten okvir za oblikovanje prostorske politike, ki lahko prepreči nadaljnji razkroj prostorske identitete in zaščiti posamezne značilne krajine kot nosilke nacionalnih identitet. Krajinska konvencija poudarja, da krajina vključuje tako območja, ki so spoznana kot izjemna, vidno privlačna in imajo pomembne potenciale za razvoj turizma, kot tudi "vsakdanje" krajine, ki pa so kot bivalni in proizvodni prostor ter prostor "preostankov" narave še pomembnejše. Prav v vsakdanjih krajinah lahko naredimo največ za harmoničen preplet kulturnega in naravnega. Konvencija se je razmeroma hitro uveljavila in doživela ugoden sprejem v vseh evropskih državah. Razumel sem, da je Slovenija konvencijo ratificirala zelo kmalu po sprejetju, kar me, glede na poznavanje slovenskega raziskovanja tipologije in klasifikacije krajin, ne preseneča. Ratifikacija Slovenijo zavezuje k izvajanju te konvencije, zato je samo še vprašanje časa, kdaj bo varstvo krajine postalo v Sloveniji splošno priznana razvojna tema.

Predlagate nam, naj dolgoročno načrtujemo prostorski razvoj tako, da bomo preprečili izginjanje značilnih krajin in zavarovali identiteto nacionalnega prostora. To je daleč od trenda, ki ga močno zaznamuje odklon od klasičnega dolgoročnega planiranja. V Sloveniji je danes običajno, da lastniki pričakujejo uresničitev razvojnih programov na zemljiščih, ki so jih na različne načine priposestvovali ali kupili. Ne da bi se prej pozanimali o namenski rabi, zahtevajo, da se kar najhitreje zagotovijo spremembe aktov in omogoči gradnja novih stanovanj in poslovnih prostorov. Pomislekov o vplivu takega načina razvoja na prostorsko identiteto Slovenije skoraj ni slišati.

Slovenijo seveda poznam tudi po tem, da so ljudje že od nekdaj vlagali čas, delo in sredstva v gradnjo svojih hiš. Vendar je bil poselitveni vzorec razmeroma dobro nadzorovan in podoba kulturne krajine prepoznavna, značilno slovenska. Po osamosvojitvi ste v načinu planiranja postali za kratek čas še bolj konzervativni, kot ste bili prej, zdaj pa je očitno zavladata prava kapitalistična anarhija. Denar lahko kupi vse. Prizadevate si za prave ameriške sanje, v katerih lahko vsak s svojo lastnino počne, kar ga je volja. Ta anarhija je problematična predvsem zato, ker se s posegi trajno zapisuje v podobo vaših krajev in krajin, in to na način, ki ni nič drugačen kot kje v Nemčiji ali Estoniji. Prav zato si želja kapitala povsod prizadevajo brzdati in morda je pri tem še najbolj popustljiva skupina držav nekdanjega vzhodnega bloka, ki je bila zaradi dolgotrajne in svojstvene prakse načrtovanja v preteklosti na pragu novega tisočletja povsem brez izkušenj v postavljanju pogojev in nadzoru želja kapitala.

Slovenijo poznam kot deželo z dobrim sistemom prostorskega planiranja. Pri razvoju okoljsko naravnega, sistematičnega in računalniško podprtega planiranja sem tudi sam že več kot tri desetletja soudeležen. Ljubljana je eden od najbolj pomembnih centrov razvoja tovrstnih metod v Evropi in ne vidim pravega razloga, da Slovenija ne bi izkoristila možnosti, ki jih za načrtovanje prostorskega razvoja ponuja prav krajinsko planiranje. Krajinsko planiranje je kot načrtovalska disciplina značilno zavezano preglednemu in kompleksnemu povezovanju analitičnih metod z ustvarjalnim oblikovanjem možnih odgovorov na razvojne izzive. Cilj krajinskega planiranja je zagotavljanje pogojev za odločanje o uravnoteženem razvoju v prostoru. S tem namenom oblikujemo različne rešitve in scenarije, ki omogočajo vsebinsko razpravo o posledicah razvojnih odločitev ter s tem zelo pregledno in argumentirano sprejemanje razvojnih odločitev.

Če bo Slovenija izgubila značilno prostorsko identiteto in ne bo več podobna sama sebi, bo postala neprepoznavna in razvojno nezanimiva. To pa bo dolgoročno škodilo njenim prebivalcem in gospodarstvu. Ne vem, zakaj bi kdorkoli potoval v Slovenijo, če tukaj ne bo mogel doživeti ničesar izjemnega. Pravi dolgčas je potovati v kraje, ki se med sabo skoraj ne razlikujejo. To bi odgovorne v državi vseeno moralo skrbeti, saj lahko država zaradi tega postane razvojno manj konkurenčna. Ne verjamem, da je mobilnost Slovencev tako šibka, da ne bi bili sposobni razmišljati o selitvi, če bo prostor izgubil privlačno domačo podobo.

Na srečo ima lastništvo dobro lastnost, da lastnike prej ali slej začne skrbeti za vrednost njihovih nepremičnin in posredno to vodi v zanimanje za urejanje bližnje okolice in za nove posege v prostor. Pri tem imate seveda vedno lastnike, ki lastnino preprosto prodajo in se iz okolja, ki jim ne ustreza več, umaknejo, in na drugi strani lastnike, ki želijo ostati in si prizadevajo za ohranitev in razvoj kakovosti okolja. Če verjamete, da bodo zainteresirani lastniki pravočasno in pomembno preusmerili prostorsko politiko, boste, vsaj glede na moja opažanja, zelo verjetno prepozni. Lastnike morate začeti kar najbolj prepričljivo opozarjati na spremembe v prostoru in posledice, ki jih bodo razvojno gledano spremljale. Hkrati pa je treba na ogroženost krajine opozoriti tudi politično javnost. Vzemite si za primer Španijo, ki je v zadnjih letih dosegla velik preobrat v miselnosti in ravnanju politike, ki je sklenila odločno podpreti prizadevanja za ohranitev kulturne krajine.

Pred časom smo v zelo majhni pilotni raziskavi ugotavljali, da prostorske vrednote Slovencev vplivajo na ponudbo novih stanovanj samo pri oblikovanju imena novih gradenj in na prodajne slogane. Ugotovili smo, da je v razmerah velikega pomanjkanja stanovanj možnost slovenskih kupcev, da bi izbirali skladno s svojimi vrednotami, skrajno omejena, in se spraševali, kako to, da te iste vrednote ne vodijo strateškega in podrobnega načrtovanja nove stanovanjske gradnje.

Razkorak med izraženimi vrednotami in vrednotami, ki vodijo odločanje v vsakdanjem življenju, je lahko zelo velik in običajno se prav v tem razkoraku skriva bistvo problemov in tudi priložnosti za njihovo reševanje. Vrednote moramo kot posamezniki in družba ozavestiti do te mere, da one vodijo naše ravnanje. Preprosto povedano, če ljudje verjamejo, da je neokrnjena narava dragocena in jo je treba varovati pred pozidavo, jih zato še ne boste tako zlahka prepričali, da morajo živeti v bloku namesto v hiši z vrtom. Ko gre za lastne potrebe in tudi finančne koristi, ljudje sprejemamo odločitve tako, da upoštevamo vrednote selektivno. Na samoomejevanje posameznikov kot način varovanja prostorskih vrednot se zato ne moremo zanašati. Treba je oblikovati skupna stališča in jih prevesti v splošno veljavna pravila, zakone in podobno, ki odražajo voljo skupnosti, da zaščiti skupne vrednote in to uveljavlja v praksi. Poleg formalne zaščite in informiranja javnosti je, ko govorimo o praksi, predvsem pomembno tudi izobraževanje.

Pred tedni je bila v Ljubljani zaključna konferenca evropskega projekta, ki je preučeval možnosti za poučevanje o prostorskih vrednotah v šoli. Večina gostov je s precejšnjim navdušenjem pritrdila pobudi za vključitev prostorskih tematik v sistem obveznega izobraževanja.

Ne verjamem, da vam lahko pomaga pouk v šolah. To ne pomeni, da se s predlogom o poučevanju otrok ne strinjam, opozarjam samo, da bi to, vsaj po moji presoji, trajalo čisto predolgo, medtem pa bi bila povzročena nepopravljiva škoda. Sporočilo o ogroženosti slovenske krajine morate učinkovito in na kar se da razumljiv način posredovati odraslim in doseči, da bo, podobno kot v Španiji, problem razvojne ogroženosti postal politična tema.

Vzemite v roke doktorsko razpravo Ane Kučan, fotografije Dušana Ogrina in dela Ivana Marušiča, ki vsak na svoj način govorijo o tem, kako pomembna prvina vaše identitete je krajina. Potem preučite spremembe in predstavite rezultate prebivalcem Slovenije. Spodbudite kolege zgodovinarje, jezikoslovce in druge, da skupaj z vami preučijo spremembe še na svojih področjih. To sem predlagal tudi rektorici Univerze v Ljubljani, in ker je očitno zelo modra ženska, mi je odgovorila, da bo to zelo težko. Seveda, sem ji odgovoril, ampak jaz druge možnosti za to, da v Sloveniji spodbudite splošno razpravo o prostorskih spremembah in ogroženosti krajine ter s tem povezani nevarnosti izgube nacionalne identitete, ne vidim. V najkrajšem možnem času je treba nagovoriti odgovorne in doseči, da bodo ljudje razumeli, kako lahko s svojimi odločitvami preprečijo uničevanje prostorske identitete Slovenije. Ne otroci, odrasli so tisti, ki ne živijo skladno z vrednotami, za katere se izrekajo.

Že leta 1972 smo na konferenci o krajinskem planiranju v Ljubljani poslušali predavanje Ivana Marušiča o ogroženosti krajine. Od takrat se je prostorska podoba Slovenije pomembno spremenila in očitno je, da sporočilo o ranljivosti slovenskih krajin ni doseglo odgovornih v tej državi. Delo z otroki in mladino ni pravi odgovor na probleme, ki jih vsi zaznavamo v slovenski krajini. Zaradi majhnosti in geografske pestrosti države je vaš prostor zelo ranljiv in zanašanje na prihodnje generacije vam ne bo pomagalo. Strokovnjaki smo v takih pogojih dolžni združiti znanje in z več zornih kotov širši javnosti kar najbolj razumljivo predstaviti spremembe v prostoru ter predlagati načine, s katerimi lahko ljudje tudi sami vplivajo na ohranjanje in razvoj nacionalne prostorske identitete. Kako nacionalno identiteto določajo prostorske značilnosti, je, sodeč po spremembah v prostoru, očitno premalo znano, in to morate spremeniti.

Ves čas se vračate na čas prvega obiska v Sloveniji. Imenovanje za častnega doktorja je univerza argumentirala z vašo vlogo pri razvoju študija krajinske arhitekture in prostorskega planiranja v Sloveniji. Kako so se spletle tako usodne vezi? Prvič sem leta 1972 prišel v Slovenijo kot nadomestilo za profesorja McHarga, ki bi moral predavati na mednarodni konferenci o krajinskem planiranju. Namesto njega sem prišel jaz in predstavil enega prvih računalniško izvedenih postopkov presoje vplivov več avtocestnih variant na okolje. Zelo lepo smo se ujeli in že takoj naslednje leto smo začeli skupno raziskavo sistematičnega okoljsko naravnane prostorskega načrtovanja. Všeč mi je bilo druženje in delo z Dušanom (Ogrinom) in Ivanom (Marušičem) in tako smo skupaj razvijali računalniško podprto prostorsko načrtovanje, spili marsikatero steklenico dobrega vina, počitnikovali in vedno znova preživljali dolge večere ob pogovoru o krajinski arhitekturi, ki nas vse nepreklicno povezuje in raziskovalno vznemirja. Razlogi za naše dobro sodelovanje so, vidite, čisto osebni in akademski, hkrati pa je Slovenija res prijetna dežela, imate dobro vino, ljudje so prijazni in jaz zelo rad potujem. Učil sem že na 83 šolah, vendar sem večkrat kot v Ljubljani predaval samo še doma, na Harvardu. Slovenci so me prvi v Evropi povabili k sodelovanju in tudi to zelo cenim. Naše sodelovanje se je v zadnjem desetletju še dodatno poglobilo, ko so mlajši kolegi Davor (Gazvoda), Ana (Kučan) in Mojca (Golobič) v različnih vlogah prišli po znanje in izkušnje na Harvard.

Do informacij o prihodih mestnih avtobusov kar na postajališčih

LJUBLJANA - Na seji mestnega oddelka za gospodarske dejavnosti in promet, ki bo 15. januarja, bodo govorili tudi o poteku spremenjenih linij mestnega prometa, je napovedal Marko Marinko iz javnega podjetja Ljubljanski potniški promet (LPP).

Nov prometni režim je nekatere mestne avtobuse »pognal« tudi skozi predor pod grajskim hribom. Začasna prometna ureditev bo najverjetneje stalna, zato bodo nova postajališča morali opremiti z nadstrešnicami, vsa pa naj bi dobila tudi prikazovalnike prihodov avtobusov. (Foto: Luka Cjuha)

Začasno spremenjene proge nekaterih avtobusnih linij bodo namreč najverjetneje ostale, glede na to, da ostaja tudi zapora mestnega središča. Tako bodo morali na novih postajališčih, če bodo ta ostala, postaviti tudi nove nadstrešnice. Dnevnikovo postajališče izpustili, a so napako že odpravili

Vsa nova postajališča so v LPP že vnesli tudi v sistem, ki omogoča podajanje informacij o voznih redih avtobusov prek kratkih SMS-sporočil, je zagotovil Marinko. Očitno pa je pri tem prišlo tudi do napak. Ravno za postajališče Zmajski most pred Dnevnikovo stavbo napovedi namreč niso delovale. V sporočilu je pisalo le, da na to postajališče ne vozi noben avtobus. Marinko je po našem poizvedovanju ugotovil, da je bila v sistem vnesena napačna šifra postajališča, napako pa so takoj odpravili.

Po rezultatih ankete, ki je bila izvedena v septembru 2007, storitev SMS Bus Info, kot jo imenujejo, uporablja 10 odstotkov potnikov, ki so večinoma mlajši od 36 let. »Povprečna ocena zadovoljstva s storitvijo je bila 3,88. V letu je bilo opravljenih 135.200 SMS Bus Info storitev,« navajajo v LPP. Mesečni priliv podjetja, ki ga dobijo z opravljanjem te storitve, je med 400 in 500 evri. Sicer pa je cena dohodnega SMS-sporočila, ki jo določa operater, že ves čas enaka, to je 0,06 evra. Od tega 30 odstotkov dohodka pripada operaterju, 70 odstotkov pa podjetju LPP. Marinko je zatrdil, da je reklamacij sorazmerno malo (natančnejšega podatka ni navedel), po prenovi sistema Telargo v lanskem letu pa je storitev še izboljšana. Sedaj je mogoče dobiti tudi napovedi voženj tako imenovanih nizkopodnih avtobusov, ki so prilagojeni uporabi gibalno oviranih oseb in mamic z vozički.

Prikazovalniki prihodov in plačevanje po novem

Se pa v prihodnosti obetata še dve novosti. V proračunu Mestne občine Ljubljana za letošnje in prihodnje leto je namreč skupno 300.000 evrov namenjenih postavitvi prikazovalnikov dinamičnih informacij. Gre za napovednike prihodov avtobusov na samih postajališčih in s tem nadgradnjo sistema za satelitsko spremljanje lokacij, kjer se nahajajo avtobusi mestnega prometa. Informacije o prihodih avtobusov na postajališča, ki so zdaj dostopne prek SMS-sporočil, bodo torej podajali omenjeni prikazovalniki, ki bodo nameščeni na avtobusnih postajališčih, in tako ne bo treba več uporabljati mobilnih telefonov, temveč bo informacija na voljo neposrednemu uporabniku na mestu samem.

V proračunih pa je tudi 800.000 evrov, namenjenih posodobitvi plačilnega sistema, ki zajema ukinitvev žetonov in zamenjavo obstoječih terminkskih vozovnic. »Po novem se urejajo plačilne cone, znotraj katerih je cena vožnje enaka, na prehodu med njimi pa pride do povečanja tarife. Voznina se plačuje z uporabo brezkontaktnih elektronskih kartic, na katere je naložena vrednost v denarju,« je zapisano v obrazložitvi v proračunu.

Mojca Zorko

LJUBLJANA - V občinah Dobrova -Polhov Gradec in Horjul naj bi dolinski območji ob Gradaščici in Horjulščici v prihodnjih letih »žrtvovali« za zadrževanje morebitnih visokih hudournih voda iz povirja Gradaščice, da ne bi poplavljal najboljši ogroženega jugozahodnega dela Ljubljane.

Barjanskega dela prestolnice naj bi namreč po ocenah hidroloških strokovnjakov ne bilo mogoče zaščititi pred poplavami drugače, kot da bi na območju obeh višjeležečih občin zgradili dva umetna, suha zadrževalnika, Razori na Gradaščici in Brezje na Horjulščici.

Za njima naj bi s pomočjo zaporničnih objektov in umetno zgrajenih nasipov zajezili in krotili zelo narasle vode, da ne bi pridirjavale do Ljubljane. Oba zadrževalnika sta poglavitna rešitev iz idejnega projekta za državni prostorski načrt (DPN) protipoplavne zaščite Ljubljane, ki ga že več let pripravljajo v sektorju za vode direktorata za okolje ministrstva za okolje in prostor.

Predstavljenim rešitvam in argumentom ne verjamejo

Vse protipoplavne ureditve na povodju Gradaščice od njegovega povirja v Polhograjskih dolomitih do reguliranja Malega grabna z razbremenilnikom na Barje so predstavljene v posebni knjižici, ki so jo minuli mesec razposlali v občine, ki jih to zadeva. Vključuje tudi odgovore na vprašanja, ki so jih med dosedanjim pripravljanjem tega državnega projekta, težkega približno 14 milijonov evrov, najbolj izpostavljali predstavniki prizadetih občin. V obeh delujeta posebna odbora, ki spremljata priprave DPN in pri tem zastopata občinske interese.

Član horjulskega odbora Mario Mlakar poudarja, da jih knjižica s prikazanimi rešitvami in argumenti za njihovo izvedbo nikakor ni prepričala. Med drugim močno dvomijo, da bi predlagane protipoplavne rešitve sploh lahko obvarovale Ljubljano pred izjemnimi stoletnimi vodami. Ocenjujejo, da bi bilo njihovo dolinsko območje za zadrževalnikom pod vodo večkrat in dlje, kot trdijo avtorji projekta.

Hočejo jim naprtiti umetna poplavna območja

»V horjulski dolini je že do zdaj več naravnih poplavnih območij, na katerih ne smemo graditi, zdaj pa nam jih hočejo še umetno povečati! Zaradi večkratnega zadrževanja voda na kmetijskih zemljiščih bi se tla verjetno postopoma zakisala in kmetom onemogočila njihove dosedanjo dejavnost,« opozarja Mlakar.

Njihova bojazen sloni tudi na ribniški izkušnji z zadrževalnikom Prigorica, za katerim je vse opustelo. »Naša dolina je bila pred leti meliorirana, a ker ni nihče vzdrževal izsuševalnih kanalov, so se ponovno zarasli, meliorirana zemljišča pa so spet postala naravni zadrževalnik poplavnih voda! Kakor niso nikoli čistili teh kanalov, tudi zdaj ne verjamemo, da bi čistili mulj za zadrževalnikom!«

Poplavna grožnja za občinski razvojni načrt

Sploh pa imajo v občini Horjul z delom območja, predvidenega za zadrževanje visokih voda, pred Ljubljano tudi svoje načrte: trideset hektarjev površine so rezervirali za zgraditev industrijsko-obrtne cone, v kateri bi po občinski urbanistični zasnovi lahko postavili 30 proizvodnih objektov v velikosti tovarne Argo in s tem ustvarili 1500 delovnih mest. »Drugih prostorskih možnosti za načrtovano gospodarsko cono v naši občini nimamo!« pojasnjuje Mlakar.

Zato podobno kot v občini Dobrova - Polhov Gradec nasprotujejo gradnji zadrževalnika Razori, tudi v Horjulu nasprotujejo gradnji zadrževalnika Brezje. Tako izraženo voljo občinskega sveta je doslej s svojimi podpisi neposredno potrdilo 958 Horjulcev. Ne gre jim v glavo, kako lahko država na račun razvojnih možnosti malih občin načrtuje protipoplavno zaščito velike Ljubljane, ki na ta račun že tudi načrtuje nadaljnjo poselitev Barja, namesto da bi tjakaj z regulacijo usmerili večidel visokih voda iz povodja Gradaščice.

Ali so se za to borili?

Krajani Hrastenice iz okolice Polhovega Gradca nasprotujejo ponovnemu izkoriščanju kamnoloma Hrastenice, saj so se dolga leta borili za njegovo zaprtje in pri tem tudi uspeli, še preden je bil popolnoma izčrpan. Zdaj pa je sanacija kamnoloma Hrastenice navedena med drugimi protipoplavnimi ureditvami, iz česar krajani sklepajo, da ga nameravajo ponovno obuditi. Državna podsekretarka Marjeta Rejc Saje je potrdila, da so sanacijo tega kamnoloma vključili v predvideni investicijski projekt, ker dejansko nameravajo material iz tega opuščenega kamnoloma uporabljati pri gradnji nasipa za zadrževalnik.

Milena Ule